

II

(Komunikatai)

EUROPOS SAJUNGOS INSTITUCIJŲ, ĮSTAIGŲ IR ORGANŲ PRIIMTI
KOMUNIKATAI

EUROPOS KOMISIJA

KOMISIJOS KOMUNIKATAS

Komisijos komunikato „ES konkurencijos teisės taikymo kolektyvinėms sutartims, susijusioms su individualiai savarankiškai dirbančių asmenų darbo sąlygomis, gairės“ projekto turinio patvirtinimas

(2022/C 123/01)

2021 m. gruodžio 9 d. Komisija patvirtino Komisijos komunikato „ES konkurencijos teisės taikymo kolektyvinėms sutartims, susijusioms su individualiai savarankiškai dirbančių asmenų darbo sąlygomis, gairės“ projekto turinį.

Komisijos komunikato „ES konkurencijos teisės taikymo kolektyvinėms sutartims, susijusioms su individualiai savarankiškai dirbančių asmenų darbo sąlygomis, gairės“ projektas pateikiamas šio komunikato priede. Viešos konsultacijos dėl Komisijos komunikato projekto paskelbtos

<http://ec.europa.eu/competition/consultations/open.html>

PRIEDAS

KOMISIJOS KOMUNIKATO PROJEKTAS

ES konkurencijos teisės taikymo kolektyvinėms sutartims, susijusioms su individualiai savarankiškai dirbančių asmenų darbo sąlygomis, gairės

1. ĮVADAS

- (1) Šiose gairėse nustatomi principai, pagal kuriuos pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 straipsnį (toliau – SESV 101 straipsnis) turi būti vertinami įmonių susitarimai, įmonių asociacijų sprendimai ir suderinti veiksmai (toliau kartu – sutartys), sudaryti po individualiai savarankiškai dirbančių asmenų ⁽¹⁾ ir kitos (-ų) įmonės (-ių) (toliau – sutarties šalys (-ys)) ⁽²⁾ kolektyvinių derybų, susiję individualiai savarankiškai dirbančių asmenų darbo sąlygomis.
- (2) SESV 101 straipsniu draudžiami įmonių susitarimai, kuriais ribojama konkurencija vidaus rinkoje, ypač jei jais tiesiogiai ar netiesiogiai nustatomos pirkimo ar pardavimo kainos arba kitos prekybos sąlygos. ES konkurencijos taisyklės grindžiamos Europos Sąjungos sutarties (toliau – ES sutartis) 3 straipsnio 3 dalimi, kurioje nustatyta, kad Sąjunga sukuria vidaus rinką, įskaitant sistemą, kuria užtikrinama, kad konkurencija nebūtų iškraipoma ⁽³⁾.
- (3) ES sutarties 3 straipsnio 3 dalyje taip pat nustatyta, kad Sąjunga skatina „didelio konkurencingumo socialinę rinkos ekonomiką, kuria siekiama visiško užimtumo ir socialinės pažangos“. Šiuo tikslu Sąjunga pripažįsta svarbų socialinio dialogo ir kolektyvinių derybų vaidmenį ir pagal SESV 152 straipsnį „remia socialinių partnerių dialogą, kartu gerbdama jų savarankiškumą“. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 28 straipsnyje taip pat pripažįstama teisė į kolektyvines derybas ir kolektyvinių veiksmų teisė. Geresnės darbo sąlygos ir tinkama socialinė apsauga taip pat yra pagrindiniai Europos socialinių teisių ramsčio principai, pagal kuriuos „ekonominės, užimtumo ir socialinės politikos formavimo ir įgyvendinimo klausimais, atsižvelgiant į nacionalinę praktiką, konsultuojamasi su socialiniais partneriais“ ir „jie skatinami svarbiais klausimais derėtis ir sudaryti kolektyvinius susitarimus“ ⁽⁴⁾.
- (4) Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (toliau – Teismas) atsižvelgė į ES socialinės politikos tikslus, kai priėmė sprendimą dėl socialinių partnerių kolektyvinių derybų, konstatuodamas, kad darbdaviams ir darbuotojams atstovaujančių organizacijų sudarytomis kolektyvinėms sutartims būdingas tam tikras konkurenciją ribojantis poveikis yra būtinas siekiant pagerinti darbo sąlygas ⁽⁵⁾. Taigi po kolektyvinių derybų tarp darbdavių ir darbuotojų sudarytos sutartys, kurių pobūdis ir tikslas – pagerinti darbo sąlygas (įskaitant darbo užmokestį), nepatenka į SESV 101 straipsnio taikymo sritį, todėl jomis nepažeidžiama ES konkurencijos teisė ⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ Šiose gairėse sąvoka „individualiai savarankiškai dirbantys asmenys“ reiškia asmenis, kurie nėra sudarę darbo sutarties arba nėra saistomi darbo santykių ir kurie atitinkamas paslaugas teikia daugiausia naudodamiesi savo asmeniniu darbu.

⁽²⁾ Šiose gairėse sąvoka „sutarties šalys“ reiškia įmones (t. y. verslo klientus), su kuriomis individualiai savarankiškai dirbantys asmenys sudaro sutartis, įskaitant tokių įmonių asociacijas.

⁽³⁾ SESV VII antraštinės dalies 1 skyriaus 1 skirsnis ir ES sutarties ir SESV protokolas Nr. 27.

⁽⁴⁾ Europos socialinių teisių ramsčio 8 punktą; https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_lt.

⁽⁵⁾ 2014 m. gruodžio 4 d. Sprendimas *FNV Kunsten Informatie en Media prieš Staat der Nederlanden*, C-413/13, EU:C:2014:2411, 22 punktą; 1999 m. rugsėjo 21 d. Sprendimas *Albany International BV prieš Stichting Bedrijfspensioenfonds Textielindustrie*, C-67/96, EU:C:1999:430, 59 punktą; 2007 m. gruodžio 11 d. Sprendimas *International Transport Workers' Federation ir Finnish Seamen's Union prieš Viking Line ABP ir OÜ Viking Line Eesti*, C-438/05, EU:C:2007:772, 49 punktą; 2009 m. liepos 9 d. Sprendimas *3F prieš Europos Bendrijų Komisiją*, C-319/07, EU:C:2009:435, 50 punktą.

⁽⁶⁾ 2014 m. gruodžio 4 d. Sprendimas *FNV Kunsten Informatie en Media prieš Staat der Nederlanden*, C-413/13, EU:C:2014:2411, 23 punktą; 1999 m. rugsėjo 21 d. Sprendimas *Albany International BV prieš Stichting Bedrijfspensioenfonds Textielindustrie*, C-67/96, EU:C:1999:430, 60 punktą; 1999 m. rugsėjo 21 d. Sprendimas *Brentjens' Handelonderneming BV prieš Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Handel in Bouwmaterialen*, C-115/97, EU:C:1999:434, 57 punktą; 1999 m. rugsėjo 21 d. Sprendimas *Maatschappij Drijvende Bokken BV prieš Stichting Pensioenfonds voor de Vervoer- en Havenbedrijven*, C-219/97, EU:C:1999:437, 47 punktą; 2000 m. rugsėjo 12 d. Sprendimas *Pavel Pavlov ir kt. prieš Stichting Pensioenfonds Medische Specialisten*, C-180C-180/98, EU:C:2000:428, 67 punktą; 2000 m. rugsėjo 21 d. Sprendimas *Hendrik van der Woude prieš Stichting Beatrixoord*, C-222/98, EU:C:2000:475, 22 punktą; 2011 m. kovo 3 d. Sprendimas *AG2R Prévoyance prieš Beaudout Père et Fils SARL*, C-437/09, EU:C:2011:112, 29 punktą.

- (5) Teismas taip pat išaiškino, kad į SESV 101 straipsnio taikymo sritį taip pat nepatenka kolektyvinės sutartys, sudarytos tarp darbdavių ir darbuotojų organizacijų, kurios derasi joms priklausančių fiktyviai savarankiškai dirbančių asmenų⁽⁷⁾, t. y. paslaugų teikėjų, kurių padėtis, palyginti su darbuotojų, yra panaši, vardu ir naudai⁽⁸⁾. Šiomis aplinkybėmis Teismas laikė asmenį fiktyviai savarankiškai dirbančiu asmeniu, jeigu: i) jis veikia pagal darbdavio nurodymus, visų pirma, kiek tai susiję su laisve pasirinkti savo darbo laiką, darbo vietą ir turinį; ii) nedalyvauja prisiimant darbdavio komercinę riziką ir iii) darbo santykių laikotarpiu yra neatskiriama darbdavio įmonės dalis. Tokie kriterijai taikomi neatsižvelgiant į tai, ar šis asmuo pagal nacionalinę teisę yra laikomas savarankiškai dirbančiu asmeniu dėl mokestinių, administracinių ar organizacinių priežasčių ir turi būti vertinami kiekvienu konkrečiu atveju atsižvelgiant į konkretaus atvejo faktines aplinkybes⁽⁹⁾.
- (6) Pastaraisiais metais darbo rinkoje įvyko esminių pokyčių, kuriems įtakos turėjo subrangos ir užsakomųjų paslaugų verslo bei asmenų aptarnavimo paslaugų veiklos tendencija, taip pat gamybos procesų skaitmeninimas ir interneto platformų ekonomikos augimas. Savarankiško darbo lygis ES yra aukštas ir pastaraisiais metais labai išaugo, daugiausia interneto platformų ekonomikoje.
- (7) Nors dėl šių pokyčių padidėjo darbo rinkos lankstumas ir prieinamumas, kai kuriais atvejais jie taip pat nulėmė sudėtingas darbo sąlygas interneto platformų ekonomikoje ir už jos ribų. Net jeigu savarankiškai dirbantys asmenys nėra visiškai integruoti į įmonės, kurios pavedimus vykdo, verslą taip, kaip tos įmonės darbuotojai, kai kurie iš jų vis tiek gali nebūti visiškai nepriklausomi nuo įmonės, kurios pavedimus vykdo, arba gali neturėti pakankamai derybinės galios, kad galėtų daryti įtaką savo darbo sąlygoms. Be to, dėl COVID-19 krizės daug savarankiškai dirbančių asmenų tapo dar labiau pažeidžiami, nes netekus uždarbio jų padėtis dėl silpnų arba nesamų nacionalinių socialinės apsaugos sistemų ir specialių paramos priemonių dar labiau pablogėjo⁽¹⁰⁾.
- (8) Kai savarankiškai dirbančių asmenų padėtis apskritai yra panaši į darbuotojų padėtį, atskirais atvejais jie gali būti laikomi fiktyviai savarankiškai dirbančiais asmenimis ir nacionalinės valdžios institucijos ir (arba) teismai juos gali priskirti darbuotojų kategorijai. Tam tikros grupės taip pat gali būti laikomos darbuotojais pagal teisinę prezumpciją. Tačiau tais atvejais, kai tie asmenys nebuvo priskirti darbuotojų kategorijai, galimybė dalyvauti kolektyvinėse derybose vis tiek gali leisti jiems pagerinti savo darbo sąlygas.
- (9) SESV 101 straipsnyje nustatytas draudimas taikomas įmonėms, o tai yra plati sąvoka, apimanti bet kurį ekonominę veiklą vykdančią subjektą, neatsižvelgiant į jo teisinį statusą ir finansavimo būdą⁽¹¹⁾. Taigi tikrai savarankiškai dirbantys asmenys, net jei tai yra asmenys, kurie dirba patys vieni, iš esmės yra įmonės, kaip jos suprantamos pagal SESV 101 straipsnį, nes jie siūlo savo paslaugas už atlyginimą atitinkamoje rinkoje ir vykdo savo veiklą kaip nepriklausomi ekonominės veiklos vykdytojai⁽¹²⁾. Paslaugų teikėjas gali prarasti įmonės statusą ne tik tada, kai praktiškai yra pavaldus, bet ir tada, kai jis yra ekonomiškai priklausomas, remiantis konkrečiu atveju faktų vertinimu⁽¹³⁾. Dabartiniai darbo rinkos pokyčiai, visų pirma susiformavusi interneto platformų ekonomika, didina netikrumą dėl aplinkybių, kuriomis galima laikyti, kad savarankiškai dirbančių asmenų arba jų vardu sudarytos kolektyvinės sutartys nepatenka į SESV 101 straipsnio taikymo sritį.

(7) Priešingai nei tikrai savarankiškai dirbantys asmenys, kurie gali laisvai pasirinkti savo veiklą, darbo vietą, laiką ir būdą ir jį atlikti savo rizika.

(8) 2014 m. gruodžio 4 d. Sprendimas *FNV Kunsten Informatie en Media prieš Staat der Nederlanden*, C-413/13, EU:C:2014:2411, 30–31 punktai;

(9) 2014 m. gruodžio 4 d. Sprendimas *FNV Kunsten Informatie en Media prieš Staat der Nederlanden*, C-413/13, EU:C:2014:2411, 36–37 punktai;

(10) 2021 m. spalio 13 d. Europos Parlamento pranešimas dėl menininkų padėties ir kultūros gaivinimo ES (2020/2261(INI)), Kultūros ir švietimo komitetas, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0283_LT.html#title1

(11) 1991 m. balandžio 23 d. Sprendimas *Klaus Höfner ir Fritz Elser prieš Macrotron GmbH*, C-41/90, EU:C:1991:161, 21 punktas; 1995 m. lapkričio 16 d. Sprendimas *Fédération Française des Sociétés d'Assurance, Société Paternelle-Vie, Union des Assurances de Paris-Vie ir Caisse d'Assurance et de Prévoyance Mutuelle des Agriculteurs prieš Ministère de l'Agriculture et de la Pêche*, C-244/94, EU:C:1995:392, 14 punktas; 1997 m. gruodžio 11 d. Sprendimas *Job Centre coop. arl.*, C-55/96, EU:C:1997:603, 21 punktas.

(12) 2014 m. gruodžio 4 d. Sprendimas *FNV Kunsten Informatie en Media prieš Staat der Nederlanden*, C-413/13, EU:C:2014:2411, 27 punktas; 2013 m. vasario 28 d. Sprendimas *Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas prieš Autoridade da Concorrência*, C-1/12, EU:C:2013:127, 36–37 punktai; 2006 m. gruodžio 14 d. Sprendimas *Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio prieš Compañía Española de Petróleos SA*, C-217/05, EU:C:2006:784, 45 punktas.

(13) 2014 m. gruodžio 4 d. Sprendimas *FNV Kunsten Informatie en Media prieš Staat der Nederlanden*, C-413/13, EU:C:2014:2411, 33 punktas; 2006 m. gruodžio 14 d. Sprendimas *Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio prieš Compañía Española de Petróleos SA*, C-217/05, EU:C:2006:784, 43–44 punktai.

- (10) Atsižvelgiant į tai, šiose gairėse paaiškinama, i) kad tam tikrų kategorijų kolektyvinės sutartys nepatenka į SESV 101 straipsnio taikymo sritį ir ii) kad Komisija nesiims veiksmų dėl tam tikrų kitų kategorijų kolektyvinių sutarčių.
- (11) Šiose gairėse paaiškinama, kaip Komisija taikys ES konkurencijos teisę, nedarydama poveikio kitų ES teisės taisyklių ar principų taikymui. Šios gairės neturi įtakos valstybių narių prerogatyvai socialinės politikos srityje ar socialinių partnerių autonomijai. Jos taip pat nedaro poveikio sąvokų „darbuotojas“ arba „savarankiškai dirbantis asmuo“ apibrėžtims pagal nacionalinę teisę⁽¹⁴⁾. Jos neturi įtakos valstybių narių ar socialinių partnerių kompetencijai, susijusiai su kolektyvinių derybų organizavimu pagal darbo teisę, arba susitariančiųjų šalių galimybei siekti, kad jų užimtumo statusas būtų pakeistas (arba galimybei kompetentingoms institucijoms ir (arba) teismams, vertinti tokius atvejus) pagal ES arba nacionalinę teisę.
- (12) Šiomis gairėmis taip pat nedaromas poveikis Teismo teisei pateikti paskesnę SESV 101 straipsnio aiškinimą, susijusį su kolektyvinėmis sutartimis. Jos neturi įtakos ES konkurencijos teisės taikymui, kaip nustatyta SESV 42 straipsnyje ir atitinkamuose ES teisės aktuose⁽¹⁵⁾, susijusiuose su žemės ūkio ir žuvininkystės sektoriais. Be to, jos taikomos nedarant poveikio SESV 101 straipsnio 3 dalies taikymui, pagal kurią SESV 101 straipsnio 1 dalis netaikoma sutartims, kurios i) padeda tobulinti prekių gamybą ar paskirstymą arba skatinti technikos ar ekonomikos pažangą; ii) sudaro sąlygas vartotojams sąžiningai dalytis gaunama nauda, iii) apima tik būtinus konkurencijos apribojimus ir iv) nesuteikia šalims galybės panaikinti konkurencijos dėl didelės atitinkamų produktų ar paslaugų dalies⁽¹⁶⁾.
- (13) Siekiant išvengti abejonių, savarankiškai dirbančių asmenų sudarytomis kolektyvinėmis sutartimis, kurioms netaikomos šios gairės, SESV 101 straipsnis automatiškai nepažeidžiamas, tačiau kiekvieną atvejį reikia vertinti atskirai.

2. BENDRA ŠIŲ GAIRIŲ TAIKymo SRITIS

(a) *Sutarčių, kurioms taikomos šios gairės, rūšys*

- (14) Šios gairės taikomos visoms sutartims, dėl kurių deramasi ir (arba) kurias kolektyviai sudaro tam tikrų kategorijų individualiai savarankiškai dirbantys asmenys ir jų sutarties šalis (-ys) (toliau – kolektyvinės sutartys), jeigu pagal savo pobūdį ir tikslą jos yra susijusios su tokių individualiai savarankiškai dirbančių asmenų darbo sąlygomis.
- (15) Nedarant poveikio valstybių narių veiksmų laisvei spręsti dėl savarankiškai dirbančių asmenų kolektyvinio atstovavimo kanalų apimties ir formos, šios gairės taikomos visų formų kolektyvinėms deryboms – nuo derybų per socialinius partnerius ar kitas asociacijas iki individualiai savarankiškai dirbančių asmenų grupės tiesioginių derybų su jų sutarties šalimis arba tų sutarties šalių asociacijomis. Jos taip pat taikomos tais atvejais, kai individualiai savarankiškai dirbantys asmenys pageidauja, kad jiems būtų taikoma galiojanti kolektyvinė sutartis, sudaryta tarp sutarties šalies, kuriai jie dirba, ir darbuotojų ir (arba) individualiai savarankiškai dirbančių asmenų grupės.

⁽¹⁴⁾ Remiantis Teismo praktika, pagrindinis darbo santykių požymis yra tai, kad „asmuo tam tikrą laiką kito asmens naudai ir jo vadovaujamas vykdo veiklą, už kurią gauna atlyginimą“. Reikėtų pažymėti, kad asmens priskyrimas „darbuotojų“ kategorijai arba „savarankiškai dirbančių asmenų“ kategorijai visų pirma nustatomas kiekvienu konkrečiu atveju pagal nacionalinę teisę, atsižvelgiant į Teismo praktiką. 2014 m. gruodžio 4 d. Sprendimas *FNV Kunsten Informatie en Media prieš Staat der Nederlanden*, C-413/13, EU:C:2014:2411, 34 punktas; 2013 m. vasario 21 d. Sprendimas *L. N. prieš Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte*, C-46/12, EU:C:2013:97, 40 punktas; 2014 m. rugsėjo 10 d. Sprendimas *Iraklis Haralambidis prieš Calogero Casilli*, C-270/13, EU:C:2014:2185, 28 punktas.

⁽¹⁵⁾ 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1308/2013, kuriuo nustatomas bendras žemės ūkio produktų rinkų organizavimas ir panaikinami Tarybos reglamentai (EEB) Nr. 922/72, (EEB) Nr. 234/79, (EB) Nr. 1037/2001 ir (EB) Nr. 1234/2007 206–210 straipsniai (OL L 347, 2013 12 20, p. 671–854). 2013 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1379/2013 dėl bendro žvejybos ir akvakultūros produktų rinkų organizavimo, kuriuo iš dalies keičiami Tarybos reglamentai (EB) Nr. 1184/2006 ir (EB) Nr. 1224/2009 ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 104/2000 40 ir 41 straipsniai (OL L 354, 2013 12 28, p. 1).

⁽¹⁶⁾ Komisijos pranešimo „Sutarties 81 straipsnio 3 dalies taikymo gairės“ 34 straipsnis (OL C 101, 2004 4 27, p. 97–118).

- (16) Individualiai savarankiškai dirbančių asmenų darbo sąlygos apima tokius klausimus kaip atlyginimas, darbo laikas ir darbo modeliai, mokamos atostogos, fizinės patalpos, kuriose dirbama, sveikata ir sauga, draudimas ir socialinė apsauga, taip pat sąlygos, kuriomis individualiai savarankiškai dirbantis asmuo turi teisę nutraukti paslaugų teikimą, pavyzdžiui, dėl su darbo sąlygomis susijusių sutarties pažeidimų. Tačiau sutartis, pagal kurias individualiai savarankiškai dirbantys asmenys kolektyviai nusprendžia neteikti paslaugų konkrečioms sutarties šalims, pavyzdžiui, dėl to, kad sutarties šalis nenori sudaryti sutarties dėl darbo sąlygų, reikia vertinti atskirai. Tokios sutartys riboja darbo jėgos pasiūlą, todėl gali kelti konkurencijos problemų. Jeigu galima įrodyti, kad toks koordinuotas atsisakymas teikti darbo jėgą yra būtinas ir proporcingas deryboms dėl kolektyvinės sutarties arba jos sudarymui, taikant šias gaires jis bus traktuojamas taip pat kaip kolektyvinė sutartis, su kuria jis yra susijęs (arba būtų susijęs nesėkmingų derybų atveju).
- (17) Kolektyvinių sutarčių sudarymas suponuoja, kad prieš sudarydamos kolektyvinę sutartį įvairios šalys kiekvienoje derybų pusėje tam tikru mastu derina veiksmus. Toks derinimas gali vykti kiekvienos derybų pusės šalims susitariant arba keičiantis informacija, arba palaikant ryšius, siekiant nuspręsti dėl bendro požiūrio į derybų dalyką ir formą (pvz., daugiašalės derybos arba derybos skiriant atstovus). Jeigu toks koordinavimas yra būtinas ir proporcingas deryboms dėl kolektyvinės sutarties arba jos sudarymui, taikant šias gaires jis bus traktuojamas taip pat kaip kolektyvinė sutartis, su kuria jis yra susijęs.
- (18) Šios gairės netaikomos asociacijų sprendimams ar individualiai savarankiškai dirbančių asmenų susitarimams, nesusijusiems su derybomis (arba pasirengimu deryboms) su sutarties šalimi siekiant pagerinti savarankiškai dirbančių asmenų darbo sąlygas. Visų pirma jos netaikomos susitarimams, kuriais neapsiribojama darbo sąlygų reguliavimu ir nustatomos sąlygos (visų pirma kainos), kuriomis individualiai savarankiškai dirbantys asmenys arba susitarimo šalis vartotojams teikia paslaugas⁽¹⁷⁾, arba kuriais ribojama darbdavių laisvė samdyti jiems reikalingus darbo teikėjus.

1 pavyzdys

Situacija. Individualiai savarankiškai dirbantys vairuotojai teikia paslaugas trims pristatymo platformoms, veikiančioms B mieste. Pristatymo platformos ir vairuotojai yra sudarę kolektyvinę sutartį, kurioje nustatyti mokesčiai, kuriuos platformos turi mokėti vairuotojams už jų teikiamas paslaugas, taip pat minimalūs platformų su sveikata ir sauga susiję išpareigojimai vairuotojams. Kolektyvinėje sutartyje numatyta, kad vairuotojai savo paslaugas gali teikti tik tam tikroje miesto teritorijoje. Šiuo tikslu sutartimi miestas padalijamas į tris atskiras zonas kiekvienos platformos vairuotojams. Individualiai savarankiškai dirbantys vairuotojai B mieste susitaria tarpusavyje nevykdyti daugiau kaip dvidešimt pristatymų per keturias valandas per darbo dieną.

Analizė. Pavyzdys susijęs su dviem įmonių susitarimais, kaip jie suprantami pagal SESV 101 straipsnį: i) platformų ir individualiai savarankiškai dirbančių asmenų kolektyvinė sutartis; ii) atskiras individualiai savarankiškai dirbančių vairuotojų susitarimas dėl maksimalaus pristatymų skaičiaus. Kolektyvinei sutarčiai taikomos šios gairės, nes ji yra kolektyvinių derybų rezultatas ir ja reguliuojamos darbo sąlygos (mokesčiai, sveikatos ir saugos sąlygos), kuriomis individualiai savarankiškai dirbantys vairuotojai teikia paslaugas platformoms. Tačiau kolektyvinės sutarties dalis, pagal kurią miesto teritorija padalijama trims platformoms, nėra susijusi su jų darbo sąlygomis, o yra rinkos pasidalijimo susitarimas, kuris dėl savo tikslo veikiausiai apribos konkurenciją pagal SESV 101 straipsnį⁽¹⁸⁾.

Tačiau atskiras individualiai savarankiškai dirbančių vairuotojų susitarimas dėl pristatymų per darbo dieną skaičiaus nėra individualiai savarankiškai dirbančių asmenų ir jų sutarties šalies (-ių) kolektyvinių derybų rezultatas, todėl jam nėra taikomos šios gairės ir jis turėtų būti nagrinėjama atskirai.

2 pavyzdys

Situacija. X valstybės narės sporto klubai tarpusavyje susitaria nesamdyti sportininkų vieni iš kitų, kol galioja jų sutartys su atitinkamu sporto klubu. Klubai taip pat koordinuoja vyresnių nei 35 metų sportininkų atlyginimų lygius.

⁽¹⁷⁾ 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/83/ES dėl vartotojų teisių, kuria iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 93/13/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/44/EB bei panaikinamos Tarybos direktyva 85/577/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/7/EB 2 straipsnio 1 dalis (OL L 304, 2011 11 22, p. 64–88).

⁽¹⁸⁾ Tokia pati išvada būtų taikoma, jeigu į kolektyvinę sutartį būtų įtraukta nuostata, reglamentuojanti kitus klausimus, nesusijusius su darbo sąlygomis, pavyzdžiui, darbo valandas, kuriomis trys platformos teiktų savo paslaugas.

Analizė. Sporto klubų tarpusavio susitarimai laikomi įmonių susitarimais, kaip jie suprantami pagal SESV 101 straipsnį. Šios gairės netaikomos šiems susitarimams, nes dėl jų individualiai savarankiškai dirbantys asmenys ir jų sutarties šalys nesidera, todėl jie nėra laikomi kolektyvinėmis sutartimis. Pirmuoju susitarimu dėl jo tikslo veikiausiai būtų pažeistas SESV 101 straipsnis, nes juo ribojama sporto klubų konkurencija siekiant pasamdyti geriausius sportininkus rinkoje. Antruoju (darbo užmokesčio nustatymo) susitarimu dėl jo tikslo taip pat veikiausiai būtų pažeistas SESV 101 straipsnis, nes tai iš esmės yra konkurentų (klubų) sudaryta sutartis sumažinti jų pirkimo sąnaudas.

Apskritai šis pavyzdys iliustruoja įmonių praktiką darbo rinkose, kuri akivaizdžiai nepatenka į šių gairių taikymo sritį ir veikiausiai pažeistų SESV 101 straipsnį. Konkrečiai, pavyzdyje nurodytais sporto klubų susitarimais veikiausiai būtų pažeistas SESV 101 straipsnis, neatsižvelgiant į tai, ar jie susiję su savarankiškai dirbančiais asmenimis, ar su darbuotojais.

(b) *Asmenys, kuriems taikomos šios gairės*

(19) Šios gairės taikomos kolektyvinėms sutartims, susijusioms su individualiai savarankiškai dirbančių asmenų darbo sąlygomis (žr. šių gairių III ir IV skirsnius). Šiose gairėse sąvoka „individualiai savarankiškai dirbantys asmenys“ reiškia asmenis, kurie nėra sudarę darbo sutarties arba nėra saistomi darbo santykių ir kurie atitinkamas paslaugas teikia daugiausia naudodamiesi savo asmeniniu darbu. Individualiai savarankiškai dirbantys asmenys paslaugoms teikti gali naudoti tam tikras prekes ar turtą. Pavyzdžiui, valytojas naudoja valymo reikmenis, o muzikantas groja muzikos instrumentu. Tokiais atvejais prekės naudojamos kaip pagalbinių priemonė galutinei paslaugai teikti, todėl būtų laikoma, kad individualiai savarankiškai dirbantys asmenys naudojami savo asmeniniu darbu. Tačiau šios gairės netaikomos tais atvejais, kai individualiai savarankiškai dirbančio asmens ekonominę veiklą sudaro tik dalijimasis prekėmis ar turtu arba jų naudojimas arba prekių ir (arba) paslaugų perpardavimas. Pavyzdžiui, jeigu individualiai savarankiškai dirbantis asmuo išnuomoja būstą arba perparduoda automobilį dalis, tokia veikla yra susijusi su turto naudojimu ir prekių perpardavimu, o ne su asmeninio darbo teikimu.

(20) Šių gairių III skirsnyje nustatytos kolektyvinių sutarčių, susijusių su individualiai savarankiškai dirbančiais asmenimis, kurios, Komisijos nuomone, nepatenka į SESV 101 straipsnio taikymo sritį, kategorijos, o IV skirsnyje nustatytos kolektyvinių sutarčių kategorijos, dėl kurių Komisija nesiims veiksmų. Individualiai savarankiškai dirbančių asmenų ir (arba) kolektyvinių sutarčių kategorijos, nurodytos šių gairių III ir IV skirsniuose, turėtų visiškai atitikti šiame II skirsnyje išdėstytus bendruosius principus, kuriais apibrėžiama šių gairių taikymo sritis.

3. INDIVIDUALIAI SAVARANKIŠKAI DIRBANČIŲ ASMENŲ, KURIŲ PADĖTIS PANAŠI Į DARBUOTOJŲ PADĖTĮ, KOLEKTYVINĖS SUTARTYS, NEPATENKANČIOS Į SESV 101 STRAIPSNIO TAIKYMO SRITĮ

(21) Tais atvejais, kai laikoma, kad individualiai savarankiškai dirbančių asmenų padėtis yra panaši į darbuotojų padėtį, turėtų būti laikoma, kad jų kolektyvinės sutartys nepatenka į SESV 101 straipsnio taikymo sritį, neatsižvelgiant į tai, ar jie atitiktų faktiškai savarankiškai dirbančio asmens kriterijus (žr. šių gairių 5 dalį) ⁽¹⁹⁾.

(22) Teismas nusprendė, kad kolektyvinė sutartis, apimanti savarankiškai dirbančius paslaugų teikėjus, gali būti laikoma administracijos ir darbuotojų dialogo rezultatu, jei paslaugų teikėjų padėtis yra panaši į darbuotojų ⁽²⁰⁾ padėtį, ir patvirtino, kad „ne visada paprasta dabartinėje ekonomikoje nustatyti tam tikrų savarankiškai paslaugas teikiančių asmenų <...> verslo statusą.“ ⁽²¹⁾. Teismas taip pat nusprendė, kad „paslaugų teikėjas gali prarasti savo savarankiško ūkio subjekto, taigi ir įmonės, statusą, kai neprisiima jokios šio subjekto ūkinės veiklos finansinės arba komercinės rizikos, todėl pats savarankiškai nepriima sprendimų dėl veiksmų rinkoje, bet visiškai priklauso nuo savo komitento ir veikia kaip pagalbiniis į minėto komitento įmonę integruotas padalinys“ ⁽²²⁾.

(23) Remdamasi šiais kriterijais ir atsižvelgdama į pokyčius ES darbo rinkoje ir nacionaliniu lygmeniu (susijusius su teisės aktais ir teismų praktika), šiose gairėse Komisija laiko, kad toliau nurodytų kategorijų individualiai savarankiškai dirbančių asmenų padėtis yra panaši į darbuotojų padėtį, todėl jų sudarytos kolektyvinės sutartys nepatenka į SESV 101 straipsnio taikymo sritį ⁽²³⁾:

⁽¹⁹⁾ 2014 m. gruodžio 4 d. Sprendimas *FNV Kunsten Informatie en Media prieš Staat der Nederlanden*, C-413/13, EU:C:2014:2411; 1999 m. rugsėjo 21 d. Sprendimas *Albany International BV prieš Stichting Bedrijfspensioenfonds Textielindustrie*, C-67/96, EU:C:1999:430.

⁽²⁰⁾ 2014 m. gruodžio 4 d. Sprendimas *FNV Kunsten Informatie en Media prieš Staat der Nederlanden*, C-413/13, EU:C:2014:2411, 31 punktą.

⁽²¹⁾ 2014 m. gruodžio 4 d. Sprendimas *FNV Kunsten Informatie en Media prieš Staat der Nederlanden*, C-413/13, EU:C:2014:2411, 32 punktą.

⁽²²⁾ 2014 m. gruodžio 4 d. Sprendimas *FNV Kunsten Informatie en Media prieš Staat der Nederlanden*, C-413/13, EU:C:2014:2411, 33 punktą; 2006 m. gruodžio 14 d. Sprendimas *Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio prieš Compañía Española de Petróleos SA*, C-217/05, EU:C:2006:784, 43–44 punktai.

⁽²³⁾ Kai kurie individualiai savarankiškai dirbantys asmenys gali būti priskiriami kelioms šiose gairėse nurodytomis kategorijoms.

(a) *Ekonomiškai priklausomi individualiai savarankiškai dirbantys asmenys*

- (24) Individualiai savarankiškai dirbantys asmenys, kurie teikia paslaugas išimtinai arba daugiausia vienai sutarties šaliai, veikiausiai yra ekonomiškai priklausomi nuo tos kitos sutarties šalies. Apskritai tokie individualiai savarankiškai dirbantys asmenys savarankiškai nepriima sprendimų dėl veiksmų rinkoje ir iš esmės priklauso nuo savo sutarties šalies, taigi yra neatskiriama jos veiklos dalis. Be to, jie dažniausiai gauna nurodymus, kaip turėtų būti atliekamas jų darbas. Ekonomiškai priklausomų individualiai savarankiškai dirbančių asmenų klausimas pripažįstamas daugelyje nacionalinės teisės aktų, pagal kuriuos tokiems individualiai savarankiškai dirbantiems asmenims suteikiama teisė vesti kolektyvines derybas, jeigu jie atitinka atitinkamose nacionalinėse priemonėse nustatytus kriterijus ⁽²⁴⁾.
- (25) Komisija laiko, kad individualiai savarankiškai dirbantis asmuo yra ekonomiškai priklausomas, kai iš vienos sutarties šalies jis gauna bent 50 proc. visų savo metinių su darbu susijusių pajamų. Taigi kolektyvinės sutartys, susijusios su darbo sąlygų gerinimu, kurias sudaro ekonomiškai priklausomi individualiai savarankiškai dirbantys asmenys ir jų sutarties šalis, nuo kurių jie yra ekonomiškai priklausomi, nepatenka į SESV 101 straipsnio taikymo sritį, net jei nacionalinės valdžios institucijos ir (arba) teismai atitinkamų savarankiškai dirbančių asmenų nepriskyrė darbuotojų kategorijai.

3 pavyzdys

Situacija. Bendrovė X yra architektų įmonė, kuri sudaro sutartį su daugeliu (savarankiškai dirbančių) architektų savo projektams įgyvendinti. Architektai 90 proc. savo pajamų uždirba iš bendrovės X. Jie kolektyviai derasi ir sudaro sutartį su bendrove X, kurioje numatytas maksimalus 45 valandų darbo laikas per savaitę, 26 kalendorinių dienų kasmetinės atostogos ir nustatyti atlyginimo dydžiai, kurie priklauso nuo architekto darbo patirties.

Analizė. Savarankiškai dirbantys architektai, kaip ir kiti nepriklausomi rangovai, paprastai laikomi įmonėmis, kaip tai suprantama pagal SESV 101 straipsnį, todėl ši nuostata taikoma jų tarpusavio susitarimams. Tačiau savarankiškai dirbančių architektų ir bendrovės X sudaryta sutartis nepatektų į SESV 101 straipsnio taikymo sritį, nes tai jau yra kolektyvinė sutartis dėl darbo sąlygų, sudaryta tarp bendrovės X ir asmenų, kurių padėtis gali būti panaši į darbuotojų padėtį (atsižvelgiant į jų ekonominę priklausomybę). Šiame pavyzdyje architektai yra ekonomiškai priklausomi nuo savo sutarties šalies (bendrovės X), nes 90 proc. savo pajamų uždirba iš tos bendrovės. Todėl jie gali būti laikomi neatskiriama bendrovės X dalimi.

(b) *Individualiai savarankiškai dirbantys asmenys, kurie dirba kartu su darbuotojais*

- (26) Individualiai savarankiškai dirbantys asmenys, atliekantys tas pačias ar panašias užduotis kaip ir tos pačios sutarties šalies darbuotojai, yra panašioje padėtyje kaip ir darbuotojai, nes teikia paslaugas vadovaujant savo sutarties šaliai ir nepriima su sutarties šalies veikla susijusios komercinės rizikos arba nėra nepriklausomi vykdydami atitinkamą ekonominę veiklą. Kompetentingos nacionalinės institucijos ir (arba) teismai turi nuspręsti, ar savarankiškai dirbančių asmenų, kurie dirba kartu su darbuotojais, sutartiniai santykiai turėtų būti perklasifikuoti į darbo santykių kategoriją. Tačiau tais atvejais, kai individualiai savarankiškai dirbantys asmenys nėra priskirti darbuotojų kategorijai, jie vis tiek gali pasinaudoti kolektyvinėmis derybomis. Tai pripažįstama kelių valstybių narių praktikoje, kai kolektyvinės sutartys taikomos tuose pačiuose sektoriuose veiklą vykdančioms darbuotojams ir savarankiškai dirbantiems asmenims ⁽²⁵⁾.
- (27) Taigi su darbo sąlygomis susijusios kolektyvinės sutartys, sudarytos tarp sutarties šalies ir individualiai savarankiškai dirbančių asmenų, kurie atlieka tas pačias ar panašias užduotis kaip ir tos pačios sutarties šalies darbuotojai, nepatenka į SESV 101 straipsnio taikymo sritį, net jei nacionalinės valdžios institucijos ir (arba) teismai atitinkamų savarankiškai dirbančių asmenų nepriskyrė darbuotojų kategorijai. Tas pats pasakytina ir apie kolektyvines sutartis, kurios pagal socialinio dialogo sistemas taikomos ir darbuotojams, ir individualiai savarankiškai dirbantiems asmenims.

⁽²⁴⁾ Pavyzdžiui, Vokietija pagal 1969 m. rugpjūčio 25 d. paskelbtos redakcijos Kolektyvinių sutarčių įstatymo (Federalinis oficialusis leidinys I, p. 1323) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2020 m. gegužės 20 d. įstatymo 8 straipsniu (Federalinis įstatymų leidinys I, p. 1055), 12a skirsnį arba Ispanija pagal liepos 11 d. Įstatymo Nr. 20/2007 dėl savarankiško darbo statuso 11 straipsnį (2007 m. liepos 12 d., Oficialusis leidinys Nr. 166, p. 29964–29978) rėmėsi ekonominės priklausomybės kriterijumi. Kai kurie individualiai savarankiškai dirbantys asmenys gali būti priskiriami kelioms šiose gairėse nurodytoms kategorijoms.

⁽²⁵⁾ Žr., pavyzdžiui, Nyderlandų teatro ir šokio sektoriaus kolektyvinės sutarties, sudarytos tarp *Kunstenbond* (Menininkų sąjungos) ir *Nederlandse Associatie voor Podiumkunsten* (Nyderlandų scenos menų asociacijos) laikotarpiui nuo 2020 m. sausio 1 d. iki 2021 m. gruodžio 31 d., 14 straipsnį; pateikiama <https://www.nap.kn.nl/wp-content/uploads/2019/12/Cao-TD-2020-2021.pdf>; arba Kolektyvinės sutarties profesionaliems žurnalistams, sudarytos *Gospodarska zbornica Slovenije* (Slovėnijos prekybos ir pramonės rūmų), *Svet RTV Slovenija* (RTV Slovėnijos tarybos) ir *Združenje radijskih postaj Slovenije ter* (Slovėnijos radijo stočių asociacijos) ir *Sindikat novinarjev Slovenije* (Slovėnijos žurnalistų profesinės sąjungos), 2 straipsnį; prieinama <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=KOLP49>.

4 pavyzdys

Situacija. Bendrovė X organizuoja orkestro koncertus ir kitus klasikinės muzikos renginius. Daugelis muzikantų dirba bendrovėje X kaip darbuotojai arba savarankiškai dirbantys asmenys pagal metines sutartis. Šiems muzikantams, nepriklausomai nuo jų statuso, bendrovės X kultūros direktorius duoda nurodymus, kokius kūrinius jie turi atlikti, dėl repeticijų laiko ir vietos bei renginių, kuriuose jie turi dalyvauti. Bendrovė X sudarė kolektyvinę sutartį su visais muzikantais. Ji nustato didžiausią 45 darbo valandų per savaitę ribą ir suteikia muzikantams vienos dienos specialias atostogas, kai šie per tą pačią savaitę atlieka tris koncertus.

Analizė. Pavaldomo ir užduočių panašumo požiūriu individualiai savarankiškai dirbantys muzikantai yra panašioje padėtyje kaip ir bendrovės X darbuotojai. Jie atlieka tas pačias užduotis kaip ir samdomi muzikantai (t. y. groja muziką renginiuose), jiems taikomos tos pačios bendrovės X instrukcijos, susijusios su pasirodymų turiniu, vieta ir laiku, ir jie dirba panašios trukmės laikotarpį kaip ir samdomi muzikantai. Tokiomis aplinkybėmis kolektyvinė sutartis, reguliuojanti muzikantų darbo sąlygas, nepatenka į SESV 101 straipsnio taikymo sritį.

(c) *Individualiai savarankiškai dirbantys asmenys, dirbantys skaitmeninėse darbo platformose*

- (28) Susiformavusi interneto platformų ekonomika ir darbo teikimas per skaitmenines darbo platformas yra nauja realybė tam tikriems individualiai savarankiškai dirbantiems asmenims, kurių padėtis, jiems dirbant skaitmeninėse darbo platformose arba joms teikiant savo darbą, supanašėja į darbuotojų padėtį. Individualiai savarankiškai dirbantys asmenys gali būti priklausomi nuo skaitmeninių platformų, visų pirma kalbant apie jų klientų aprėptį, ir dažnai jie negali rinktis darbo pasiūlymų, bet yra priversti arba juos priimti, arba visai jų atsakyti, turi mažai galimybių derėtis dėl savo darbo sąlygų, įskaitant atlyginimą, arba visai jų neturi. Skaitmeninės darbo platformos paprastai gali vienašališkai nustatyti savo santykių sąlygas, iš anksto neinformavusios individualiai savarankiškai dirbančių asmenų ar su jais nepasikonsultavusios.
- (29) Naujausia teismų praktika ir teisės aktų pokyčiai nacionaliniu lygmeniu suteikia papildomų įrodymų, kad tokius savarankiškai dirbančius asmenis galima palyginti su darbuotojais. Su statuso kategorijos pakeitimu susijusiose bylose nacionaliniai teismai vis dažniau pripažįsta paslaugų teikėjų priklausomybę nuo tam tikrų rūšių skaitmeninių platformų ar net darbo santykių egzistavimą⁽²⁶⁾. Be to, kai kurios valstybės narės priėmė teisės aktus⁽²⁷⁾, kuriais nustatoma darbo santykių prezumpcija arba teisė į kolektyvines derybas paslaugų teikėjams, kurie paslaugas teikia skaitmeninėms platformoms arba per jas.
- (30) Šiose gairėse terminas „skaitmeninė darbo platforma“ – tai bet kuris fizinis ar juridinis asmuo, teikiantis komercinę paslaugą, atitinkančią visus šiuos reikalavimus: i) ji bent iš dalies teikiama nuotoliniu būdu elektroninėmis priemonėmis, pavyzdžiui, per interneto svetainę arba mobiliąją programėlę; ii) ji teikiama paslaugos gavėjo prašymu; ir iii) jos esminė sudedamoji dalis yra asmenų atliekamo darbo organizavimas, neatsižvelgiant į tai, ar tas darbas atliekamas internetu, ar tam tikroje vietoje. Skaitmeninės platformos, kurios neorganizuoja asmenų darbo, o paprasčiausiai suteikia galimybę individualiai savarankiškai dirbantiems asmenims pasiekti galutinius paslaugų gavėjus, nėra skaitmeninės darbo platformos. Pavyzdžiui, skaitmeninė platforma, kurioje konkrečioje srityje tik sujungiami ir rodomi esami paslaugų teikėjai (pvz., santechnikai), taip sudarant sąlygas klientams naudotis savo paslaugomis pagal pareikalavimą, nelaikoma skaitmenine darbo platforma, nes ji neorganizuoja paslaugų teikėjų darbo.
- (31) Atsižvelgiant į šias aplinkybes, individualiai savarankiškai dirbančių asmenų ir skaitmeninių darbo platformų kolektyvinės sutartys, kurių pobūdis ir tikslas – pagerinti darbo sąlygas, nepatenka į SESV 101 straipsnio taikymo sritį, net jei nacionalinės valdžios institucijos ir (arba) teismai atitinkamų savarankiškai dirbančių asmenų nepriskyrė darbuotojų kategorijai.

⁽²⁶⁾ Išsami devynių ES valstybių narių, Šveicarijos ir Jungtinės Karalystės teismų praktikos apžvalga pateikta C. Hiefl, Case Law on the Classification of Platform Workers: Cross-European Comparative Analysis and Tentative Conclusions, *Comparative Labour Law & Policy Journal*, 2021 05 02, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3839603.

⁽²⁷⁾ Pavyzdžiui, Ispanija gegužės 11 d. Karališkąjį dekretą Nr. 9/2021, kuriuo iš dalies keičiamas Darbuotojų statuto naujos redakcijos tekstas, patvirtintas spalio 23 d. Karališkuoju įstatyminiu dekretu Nr. 2/2015, siekiant užtikrinti asmenų, užsiimančių platinimo veikla skaitmeninėse platformose, darbo teises, 2021 m. gegužės 12 d. Oficialusis leidinys Nr. 113, p. 56733–56738; arba Graikija Graikijos Respublikos įstatymą Nr. 4808/2021 dėl darbo apsaugos. Nepriklausomos institucijos „Darbo inspekcijos“ įsteigimas – Tarptautinės darbo organizacijos konvencijos Nr. 190 dėl smurto ir priekabiavimo darbo pasaulyje panaikinimo ratifikavimas – Tarptautinės darbo organizacijos konvencijos Nr. 187 dėl darbuotojų saugos ir sveikatos skatinimo sistemos ratifikavimas – 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2019/1158 dėl profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros ir kitų Darbo ir socialinių reikalų ministerijos nuostatų ir kitų skubių priemonių įgyvendinimas, Oficialusis leidinys A' 101/19–06–2021.

5 pavyzdys

Situacija. Vairuotojų, dirbančių pavėžėjimo paslaugų platformose, grupė pradeda derybas su regionine asociacija, kurios nariai yra pavėžėjimo paslaugų platformos, kad būtų sudaryta kolektyvinė sutartis, kuria siekiama pagerinti vairuotojų darbo sąlygas. Prieš pradėdamos derybas su vairuotojais, pavėžėjimo paslaugų platformos (asociacijos nariai) koordinuoja savo derybų strategiją. Galiausiai derybos žlunga ir kolektyvinė sutartis nesudaroma. Vėliau pavėžėjimo paslaugų platformų asociacija priima sprendimą, kuriuo vartotojams nustatoma minimali 5 EUR kaina už pavėžėjimą. Platformos, derindamos veiksmus prieš pradėdant derybas su vairuotojais, taip pat aptarė galimybę nustatyti minimalią kainą už pavėžėjimą.

Analizė. Per savo asociaciją pavėžėjimo paslaugų platformos bando derėtis su vairuotojais dėl kolektyvinės sutarties, kuria siekiama pagerinti vairuotojų darbo sąlygas. Nepaisant to, kad galiausiai sutartis nesudaroma, individualiai savarankiškai dirbančių vairuotojų ir platformų asociacijos derybos nepatektų į SESV 101 straipsnio taikymo sritį. Tas pats pasakytina ir apie platformų veiksmų derinimą prieš derybas, jeigu toks derinimas yra būtinas ir proporcingas deryboms dėl kolektyvinės sutarties, kuriai taikomos šios gairės.

Tačiau platformų diskusijos, susijusios su minimalia kaina už pavėžėjimą, kurią mokėtų vartotojai, nesusijusios su darbo sąlygomis. Toks konkurentų kainų derinimas dėl savo tikslo veikiausiai pažeistų SESV 101 straipsnį. Bet kuriuo atveju pavėžėjimo paslaugų platformų asociacijos priimtas sprendimas nepatektų į šių gairių taikymo sritį, nes jis nėra individualiai savarankiškai dirbančių asmenų ir jų sutarties šalių kolektyvinių derybų rezultatas. Tai yra asociacijos narių, t. y. platformų (sutarties šalių), susitarimo rezultatas.

Priešingai, jeigu individualiai savarankiškai dirbantys vairuotojai ir platformų asociacija būtų bendrai susitarę dėl minimalaus 5 EUR mokesčio vairuotojams už pavėžėjimą (neatsižvelgiant į tai, kaip šios sąnaudos perkeliamos vartotojams), toks susitarimas būtų buvęs laikomas susijusiu su darbo sąlygomis, todėl nepatektų į SESV 101 straipsnio taikymo sritį.

4. KOMISIJOS VYKDYMO UŽTIKRINIMO PRIORITETAI

- (32) Kai kuriais atvejais individualiai savarankiškai dirbantys asmenys, kurių padėtis nėra panaši į darbuotojų padėtį, vis dėlto gali turėti silpną derybinę padėtį, palyginti su jų sutarties šalimis, todėl gali neturėti galimybių daryti reikšmingos įtakos savo darbo sąlygoms. Todėl net jei negalima daryti prielaidos, kad jų kolektyvinės sutartys nepatenka į SESV 101 straipsnio taikymo sritį, šie individualiai savarankiškai dirbantys asmenys iš tikrųjų gali susidurti su problemomis, panašiomis į tas, su kuriomis susiduria pirmiau nurodytų kategorijų individualiai savarankiškai dirbantys asmenys. Dėl šios priežasties, jeigu kolektyvinėmis sutartimis siekiama panaikinti aiškų individualiai savarankiškai dirbančių asmenų derybinės galios disbalansą, palyginti su jų sutarties šalimis, ir pagal pobūdį ir tikslą jomis siekiama pagerinti darbo sąlygas, Komisija dėl jų veiksmų nesiims.
- (33) Bus laikoma, kad šios kolektyvinių sutarčių kategorijos atitinka pirmiau nurodytus kriterijus:
- (a) *Individualiai savarankiškai dirbančių asmenų ir tam tikrą ekonominę galią turinčių sutarties šalių sudarytos kolektyvinės sutartys*
- (34) Individualiai savarankiškai dirbantys asmenys, kurie derasi su tam tikrą ekonominę galią, taigi ir pirkėjo galią, turinčiomis sutarties šalimis, gali turėti nepakankamą derybinę galią, kad galėtų daryti įtaką savo darbo sąlygoms. Tokiu atveju kolektyvinės sutartys gali būti teisėta abiejų šalių derybinių galių disbalanso panaikinimo priemonė.
- (35) Todėl tais atvejais, kai esama akivaizdaus derybinių galių disbalanso, Komisija nesiims veiksmų dėl individualiai savarankiškai dirbančių asmenų ir jų sutarties šalių kolektyvinių sutarčių⁽²⁸⁾. Bus laikoma, kad toks derybinių galių disbalansas egzistuoja bent šiais atvejais:
- kai individualiai savarankiškai dirbantys asmenys derasi arba sudaro kolektyvines sutartis su viena ar keliomis sutarties šalimis, atstovaujančiomis visam sektoriui ar šakai, ir
 - kai individualiai savarankiškai dirbantys asmenys derasi arba sudaro kolektyvines sutartis su sutarties šalimi, kurios metinė bendra apyvarta yra didesnė nei 2 mln. EUR arba kurioje dirba 10 arba daugiau darbuotojų, arba su keliomis sutarties šalimis, kurios kartu viršija vieną iš šių ribų⁽²⁹⁾.

⁽²⁸⁾ Šios gairės neturėtų būti suprantamos kaip nustatančios (teigiama) Komisijos vykdymo užtikrinimo prioritetą, susijusį su individualiai savarankiškai dirbančių asmenų ir įmonių kolektyvinėmis derybomis ir sutartimis, nesiekiančiomis šių ribų.

⁽²⁹⁾ Apskaičiuota pagal 2003 m. gegužės 6 d. Komisijos rekomendacijos dėl labai mažų, mažųjų ir vidutinių įmonių apibrėžimo priedo 1 antraštinę dalį (pranešta dokumentu Nr. C(2003) 1422) (OL L 124, 2003 5 20, p. 36).

6 pavyzdys

Situacija. Bendrovės X, Y ir Z teikia automobilių priežiūros ir remonto paslaugas. Bendra bendrovės X apyvarta yra 700 000 EUR, bendrovės Y – 1 mln. EUR, o bendrovės Z – 500 000 EUR. Individualiai savarankiškai dirbantys mechanikai, dirbantys šiose bendrovėse kaip nepriklausomi paslaugų teikėjai, yra nepatenkinti mažu atlyginimu ir prastomis saugos sąlygomis ir nusprendžia kartu derėtis su bendrovėmis X, Y ir Z, kad pagerintų savo darbo sąlygas. Visos trys bendrovės atsisako derėtis, tvirtindamos, kad bet kokia kolektyvinė sutartis su individualiai savarankiškai dirbančiais mechanikais pažeistų SESV 101 straipsnį.

Analizė. Taikant SESV 101 straipsnį, tiek individualiai savarankiškai dirbantys mechanikai, tiek visos trys automobilių aptarnavimo paslaugų bendrovės yra įmonės. Derybinės galios disbalanso prezumpcija nebūtų taikoma, jei bendrovės X, Y arba Z derėtųsi savarankiškai, nes nė viena iš jų neatitinka 2 mln. EUR apyvartos ribos, nurodytos šių gairių 35 punkte. Tačiau šiuo atveju prezumpcija taikoma, nes trys bendrovės derasi kolektyviai, todėl atsižvelgiama į jų bendrą apyvartą. Todėl šiuo atveju dėl šių kolektyvinių sutarčių, susijusių su individualiai savarankiškai dirbančių asmenų darbo sąlygomis, Komisija veiksmų nesiims.

(b) *Savarankiškai dirbančių asmenų pagal nacionalinės arba ES teisės aktus sudarytos kolektyvinės sutartys*

- (36) Tam tikrais atvejais nacionalinis teisės aktų leidėjas, siekdamas socialinių tikslų, ėmėsi veiksmų, kad panaikintų tam tikrų kategorijų individualiai savarankiškai dirbančių asmenų derybinės galios disbalansą arba i) aiškiai suteikdamas tokiems asmenims teisę į kolektyvines derybas, arba ii) tam tikrų profesijų savarankiškai dirbančių asmenų sudarytas kolektyvines sutartis pašalindamas iš nacionalinės konkurencijos teisės taikymo srities. Taigi, kai tokios nacionalinės priemonės priimamos atsižvelgiant į socialinius tikslus, Komisija nesiims veiksmų dėl kolektyvinių sutarčių, kurios susijusios su tų kategorijų individualiai savarankiškai dirbančiais asmenimis, kuriems taikomi tokie nacionalinės teisės aktai.

7 pavyzdys

Situacija. Pagal A valstybės narės nacionalinę teisę į nacionalinės konkurencijos teisės taikymo sritį nepatenka tam tikrų kultūros sektoriaus savarankiškai dirbančių asmenų sudarytos sutartys.

Analizė. Atsižvelgdama į socialinius tikslus, valstybė narė A nustatė sektorinę nacionalinės konkurencijos teisės išimtį. Net jei priemonės taikymo sritis aprėptų daugiau nei individualiai savarankiškai dirbančių asmenų padėtis, kaip aptariama šių gairių III skirsnyje, Komisija nesiims veiksmų dėl kolektyvinių sutarčių, kurias pagal nacionalinę priemonę sudarė individualiai savarankiškai dirbantys asmenys.

8 pavyzdys

Situacija. B valstybės narės darbo teisėje nustatyta individualiai savarankiškai dirbančių žurnalistų teisė kolektyviai derėtis su bendrovėmis, kurioms jie teikia paslaugas.

Analizė. Valstybė narė B konkrečiai suteikė kolektyvinių derybų teisę tam tikrai savarankiškai dirbančių asmenų kategorijai, t. y. žurnalistams. Tai reiškia, kad žurnalistų ir bendrovių, kurioms jie teikia paslaugas, kolektyvinės sutartys pagal nacionalinę konkurencijos teisę nėra laikomos antikonkurencinėmis. Taigi šiuo atveju Komisija nesiimtų veiksmų dėl individualiai savarankiškai dirbančių žurnalistų sudarytų kolektyvinių sutarčių.

- (37) Be to, Autorių teisių direktyvoje ⁽³⁰⁾ nustatytas principas, kad autoriai ir atlikėjai ⁽³¹⁾ turi teisę gauti tinkamą ir proporcingą atlygį, kai jie suteikia licenciją arba perleidžia savo išimtinės teises naudoti jų kūrinius ir kitus autorių

⁽³⁰⁾ 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/790 dėl autorių teisių ir gretutinių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 96/9/EB ir 2001/29/EB, PE/51/2019/REV/1 (OL L 130, 2019 5 17, p. 92).

⁽³¹⁾ Autorių teisių direktyvos 18 straipsnis taikomas visiems autoriams ir atlikėjams, išskyrus kompiuterių programų autorius, kaip apibrėžta 2009 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/24/EB dėl kompiuterių programų teisinės apsaugos (OL L 111, 2009 5 5, p. 16). 2 straipsnyje. 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2019/790 dėl autorių teisių ir gretutinių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 96/9/EB ir 2001/29/EB, PE/51/2019/REV/1 23 straipsnio 2 dalis (OL L 130, 2019 5 17, p. 92).

teisių ir gretutinių teisių saugomus objektus⁽³²⁾. Autorių ir atlikėjų sutartinė padėtis paprastai yra prastesnė nei jų sutarties šalių⁽³³⁾, o direktyvoje numatyta galimybė sustiprinti jų sutartinę padėtį, kad jų sutartyse dėl teisių naudojimo būtų užtikrintas teisingas atlygis⁽³⁴⁾. Autorių teisių direktyva valstybėms narėms suteikiama galimybė lanksčiai įgyvendinti šį principą taikant įvairius mechanizmus (įskaitant kolektyvines derybas), jei jie atitinka ES teisę⁽³⁵⁾.

- (38) Laikydamosi šių nuostatų ir nedarydama poveikio jokioms kitoms Autorių teisių direktyvos nuostatomis, Komisija nesiims veiksmų dėl kolektyvinių sutarčių, kurias pagal šią direktyvą individualiai savarankiškai dirbantys autoriai ar atlikėjai sudaro su savo sutarties šalimis.
- (39) Šių gairių 38 punktą netaikomas kolektyvinėms deryboms, kurias veda kolektyvinio administravimo organizacijos ar nepriklausomi valdymo subjektai⁽³⁶⁾. Šios gairės neturėtų būti suprantamos taip, kad ES konkurencijos teisė netaikoma šių organizacijų ar subjektų praktikai⁽³⁷⁾.

9 pavyzdys

Situacija. Bendrovė Y yra laikraščių ir žurnalų leidėjas. Keletas žurnalistų, kurie dirba kaip laisvai samdomi darbuotojai, rašo straipsnius prie bendrovės Y leidiniams. Bendrovė Y atlygina žurnalistams pagal straipsnius, paskelbtus kiekviename laikraštyje ar žurnale. Žurnalistai nėra patenkinti atlygio, kurį jie gauna iš bendrovės Y, dydžiu ir jie kolektyviai derasi ir susitaria su bendrove Y dėl bendrovės Y mokamų honorarų (atlygio) padidinimo 20 proc.

Analizė. Pagal šias gaires Komisija nesiims veiksmų dėl individualiai savarankiškai dirbančių (laisvai samdomų) žurnalistų ir bendrovės Y kolektyvinės sutarties, nes sutartis sudaryta pagal Autorių teisių direktyvą.

⁽³²⁾ 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2019/790 dėl autorių teisių ir gretutinių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 96/9/EB ir 2001/29/EB, PE/51/2019/REV/1 18 straipsnio 1 dalis ir 72 konstatuojamoji dalis (OL L 130, 2019 5 17, p. 92). Taip pat žr. tos pačios direktyvos 73 konstatuojamąją dalį, pagal kurią autorių ir atlikėjų atlygis turėtų būti „turėtų būti tinkamas ir proporcingas faktinei ar galimai ekonominei licencijuotų ar perduotų teisių vertei, atsižvelgiant į autoriaus ar atlikėjo indėlį į bendrą kūrinį ar kitą objektą ir į visas kitas atvejo aplinkybes, pavyzdžiui, rinkos praktiką arba faktinį kūrinio naudojimą“.

⁽³³⁾ 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2019/790 dėl autorių teisių ir gretutinių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 96/9/EB ir 2001/29/EB, PE/51/2019/REV/1 72 konstatuojamoji dalis (OL L 130, 2019 5 17, p. 92).

⁽³⁴⁾ Kolektyvinės derybos taip pat gali būti naudojamos 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2019/790 dėl autorių teisių ir gretutinių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 96/9/EB ir 2001/29/EB, PE/51/2019/REV/1 (OL L 130, 2019 5 17, p. 92) 19 straipsnio 5 dalyje, 20 straipsnio 1 dalyje ir 22 straipsnio 5 dalyje numatytais atvejais.

⁽³⁵⁾ 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2019/790 dėl autorių teisių ir gretutinių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 96/9/EB ir 2001/29/EB, PE/51/2019/REV/1 18 straipsnio 2 dalis ir 73 konstatuojamoji dalis (OL L 130, 2019 5 17, p. 92).

⁽³⁶⁾ Kolektyvinio administravimo organizacija – bet kuri organizacija, įgaliota daugiau nei vieno teisių turėtojo vardu, pagal teisės aktus, paskyrimą, licenciją ar bet kurį kitą susitarimą administruoti autorių teises arba gretutines teises, kurios vienintelis arba pagrindinis tikslas – bendra tų teisių turėtojų nauda ir kuri atitinka vieną ar abu šiuos kriterijus: i) organizaciją nuosavybės teise valdo arba kontroliuoja jos nariai; ii) ji yra organizuota kaip ne pelno organizacija. Nepriklausomas administravimo subjektas – organizacija, įgaliota daugiau nei vieno teisių turėtojo vardu, pagal teisės aktus, paskyrimą, licenciją ar bet kurį kitą susitarimą administruoti autorių teises arba gretutines teises, kurios vienintelis ar pagrindinis tikslas – bendra tų teisių turėtojų nauda ir kuri: i) nėra teisių turėtojų valdoma nuosavybės teise ar kontroliuojama nei tiesiogiai ar netiesiogiai, nei visiškai ar iš dalies ir ii) ji yra organizuota kaip ne pelno organizacija; 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/26/ES dėl kolektyvinio autorių teisių ir gretutinių teisių administravimo ir daugiateritorių licencijų naudoti muzikos kūrinius internete teikimo vidaus rinkoje 3 straipsnio a ir b punktai (OL L 84, 2014 3 20, p. 72).

⁽³⁷⁾ 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/26/ES dėl kolektyvinio autorių teisių ir gretutinių teisių administravimo ir daugiateritorių licencijų naudoti muzikos kūrinius internete teikimo vidaus rinkoje 56 konstatuojamoji dalis (OL L 84, 2014 3 20, p. 72).